

**Steunpunt
Monumenten
& Archeologie
Noord-Holland**

Steunpunt Monumenten & Archeologie Noord-Holland

JAARVERSLAG 2017

Inhoud

Het Steunpunt Monumenten en Archeologie	3
Samenwerking	3
Doelgroep en netwerk.....	3
Projectsubsidie en contacten met de provincie	4
I Basistaken provinciale steunfunctie Monumenten en Archeologie	5
Loket.....	5
Website Steunpunt Monumenten en Archeologie NH.....	5
Netwerkbijeenkomsten	6
Regionale netwerkbijeenkomsten voor ambtenaren	6
Bestuurdersborrel/netwerkdiner	6
A&O Dag	7
Thema-overleg Erfgoedteam	7
II Inhoudelijke projecten verdeeld naar thema	9
1. Transformatie van het cultuurlandschap.....	9
1.1 Project: Verder met de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie	9
1.2 Project: Expeditie Haarlemmermeer	10
2. De Omgevingswet, de omgevingsvisie en het omgevingsplan	11
2.1 Project: Inventarisatie Erfgoed in de omgevingsvisies en omgevingsplannen	11
2.2 Project: Campagnes Erfgoed in het Omgevingsplan	11
3. Archeologie.....	12
3.1 Project : Kennis ontwikkelen, verzamelen en actueel houden	12
3.2 Project : Archeologiedagen.....	13
3.3 Project: Pilot Beleidskaarten.....	13
3.4 Project: Standaardteksten en Protocollen	13
4. Herbesteding	14
Samenwerking met de Loods Herbesteding.....	14
4.1 Project: voorbeeldprojecten tonen	14
4.2 Project: Dag van de Herbesteding	14
4.3 Project: Herbestedingsproject XL: de Dag van Fronik.....	14
4.4 Project: lunchmeetings herbesteding.....	15
5. Agenderen van actuele thema's	17
Campagne Sterke verhalen.....	17
Loket op Reis	17

Het Steunpunt Monumenten en Archeologie

De missie van het Steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland is de kwaliteit van onze cultuurlandschappen, inclusief het gebouwde en ondergrondse erfgoed, onder de aandacht te brengen en de zorgvuldige ontwikkeling hiervan bij gemeenten aan te jagen. Het Steunpunt wil de waarde van het Noord-Hollandse erfgoed koesteren en etaleren, maar vooral verankeren in actuele ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. Het Steunpunt doet dat in eerste plaats door gemeenten te ondersteunen en te informeren over alles wat met erfgoed te maken heeft, door netwerken te bouwen, relevante kennis te ontwikkelen en die vervolgens uit te dragen richting de gemeenten.

Samenwerking

Elke provincie heeft een steunpunt, gefinancierd door Rijk en provincies, waar gemeenten terecht kunnen met vragen en dilemma's omtrent erfgoed. Over de steunpunten hebben het IPO en het Rijk in de jaren negentig bestuurlijke afspraken gemaakt. Het Noord-Hollandse Steunpunt Monumenten en Archeologie wordt in opdracht van de Provincie Noord-Holland en de RCE uitgevoerd door MOOI Noord-Holland en Stichting NMF.

Binnen het Steunpunt neemt MOOI Noord-Holland vraagstukken omtrent gebouwd erfgoed en beschermde stads- en dorpsgezichten voor haar rekening en Stichting NMF de archeologie.

Beide organisaties houden zich vanuit hun eigen aandachtsgebieden (respectievelijk omgevingskwaliteit en archeologie) met cultuurlandschappen en de introductie van de Omgevingswet bezig.

2017 was het eerste jaar dat het Steunpunt in de huidige vorm functioneerde. Het was het jaar dat de betrokken partijen de onderlinge samenwerking opzetten, netwerken uitbreidden en verstevigden, veel in communicatie investeerden en de contacten met gemeenten verbeterden. Dat ging niet vanzelf, maar er is in een jaar veel bereikt. In deze inhoudelijke verantwoording doen we verslag van dit proces, van de keuzen die zijn gemaakt en de invulling die aan het activiteitenplan is gegeven.

Doelgroep en netwerk

Het Steunpunt richt zich op medewerkers van gemeenten die zich bezighouden met monumenten, archeologie, ruimtelijke ordening, recreatie & toerisme, vergunningen en beleid, en op wethouders cultuurhistorie/erfgoed en ruimtelijke ordening.

Het Steunpunt vervult op verzoek van het Rijk en de provincie de basistaken.

- het beantwoorden van concrete vragen,
- het bouwen en onderhouden van netwerken,
- het leveren van relevante informatie,
- het verdiepen van de actuele vakkennis.

Daarnaast heeft de provincie het Steunpunt gevraagd om op een aantal specifieke thema's projecten te organiseren. De provincie heeft als belangrijke thema's benoemd:

- De transformatie van het cultuurlandschap (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie)
- De Omgevingswet en daaruit voortvloeiend de omgevingsvisie
- Archeologie
- Herbestemming

Omdat een belangrijk doel is het netwerk van gemeenten onderling en met andere instanties te versterken, zijn instanties die voor het vakgebied relevant zijn zoveel mogelijk bij activiteiten betrokken, zoals de RCE, het Restauratiefonds, Stichting Stadsherstel, Boei, de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit, historische en archeologische verenigingen, architectuurcentra, Archeologie West-Friesland, geo- en archeoparken en Landschap Noord-Holland.

Projectsubsidie en contacten met de provincie

In het Cultuurbeleid 2017-2020 is voor het Steunpunt een meerjarige projectsubsidie (2017 t/m 2020) van € 460.000 per jaar beschikbaar gesteld. De projectsubsidie is op basis van het Activiteitenplan verdeeld over Stichting NMF en MOOI Noord-Holland.

Om het Steunpunt goed invulling te geven heeft er in 2017 acht maal een zogeheten Constructieoverleg plaatsgevonden, afwisselend op de kantoren van de Provincie (Haarlem), Stichting NMF (Castricum) en MOOI Noord-Holland (Alkmaar).

Hierbij waren vertegenwoordigers van de provincie aanwezig (Ernst van der Kleij, Marianne Zwankhuizen-Mantjes, Rob van Eerden en Gerke Veenboer, later Michael Braam).

Ook waren er telkens een of twee vertegenwoordigers van de RCE aanwezig: Marije de Heer Kloots, Leonard de Wit, Hilde van Meeteren en/of Daan Lavies.

Van het Steunpunt waren namens Stichting NMF aanwezig Yvette Burnier en Dorien Fröling en namens MOOI Noord-Holland Dorine van Hoogstraten en Jef Mühren. Als er een bepaald project wat uitgebreider besproken werd schoof incidenteel een projectmedewerker van het Steunpunt aan.

Doel van het Constructieoverleg is om ontwikkelingen direct met de betrokken ambtenaren te kunnen bespreken en bij te kunnen sturen indien dat nodig wordt geacht. Vragen die spelen rondom de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen, invulling van de thematische projecten, en productontwikkeling en dienstverlening kunnen hier direct besproken worden.

Verder heeft geregeld overleg plaatsgevonden met individuele ambtenaren over concrete projecten en zaken als communicatie en subsidieverantwoording.

Voor het RO-team van de provincie is in juli een presentatie gehouden over het Steunpunt.

In november heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden met gedeputeerde Jack van der Hoek. Hij is bovendien geregeld bij activiteiten van het Steunpunt aanwezig geweest.

I Basistaken provinciale steunfunctie Monumenten en Archeologie

De basistaken voor de provinciale steunfuncties monumentenzorg en archeologie zijn in een Bestuursakkoord tussen OCW en IPO vastgelegd. De steunfunctie is een instrument voor gemeentelijk erfgoedbeleid. Het Steunpunt is aanspreekpunt voor ondersteuning van gemeenten, een platform voor afstemming van partijen in de regio en doet aan deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van wet- en regelgeving met betrekking tot monumenten en archeologie en de uitvoeringspraktijk. Ten behoeve van deze basistaken is in 2017 een aantal activiteiten en communicatiemiddelen ontwikkeld en zijn bijeenkomsten georganiseerd. Inhoudelijke verdieping van de specifiek Noord-Hollandse thema's wordt geboden door middel van de thematische projecten die in hoofdstuk II worden omschreven.

Loket

Direct na de start van het nieuwe Steunpunt in januari is het loket geopend, dat wil zeggen dat gemeenten konden bellen, mailen of bij bijeenkomsten vragen konden stellen of dilemma's konden voorleggen aan deskundigen bij MOOI Noord-Holland of NMF. Dat liep niet direct storm maar er kwamen wel gestaag steeds meer de meest uiteenlopende, interessante vragen binnen die gingen over bijvoorbeeld het aanwijzen van monumenten, handhaving bij sloop van monumenten, herplaatsing van een kerkorgel, te volgen procedures bij het doorgraven van een monumentale dijk, het opzetten van een organisatie voor beheer en exploitatie van een serie belangrijke monumenten in de gemeente, de waardering van bewoners voor wederopbouw wijken en de omgang met wandkunst uit de wederopbouw. Wat betreft de archeologie werd er onder andere navraag gedaan naar het archeologische proces bij de aanleg van een riool, naar archeologische onderzoeksmethodes, berekening van de gelden voor archeologie in het gemeentefonds, de regels rondom metaaldetector en de bevoegdheden van een senior KNA-prospecteur.

Sommigen wilden sparren over ingewikkelde (beleids)kwesities of vroegen ons mee te lezen met beleidsstukken. Ook werd er gebeld door particulieren die op zoek waren naar een ingang voor een vraag over een erfgoedkwesitie, die dan direct naar de juiste persoon in een gemeente, bij de provincie of bij de RCE doorverwezen konden worden. Sommige vragen kwamen voort uit presentaties die door steunpunt-medewerkers waren gegeven.

Door het jaar genomen kregen MOOI NH en NMF gemiddeld wekelijks een vraag voorgelegd. Deze vragen vormden soms aanleiding om een nieuw project op te baseren. Zo is bijvoorbeeld het thema van de Dag van de Herbestemming 2018 onder meer ingegeven door vragen die gesteld waren over hoe om te gaan met eigenaren van toekomstige monumenten en met enthousiaste dan wel dwarse buurtbewoners.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

Website Steunpunt Monumenten en Archeologie NH

In het laatste kwartaal van 2016 is begonnen met het opzetten van de website steunpunterfgoednh.nl door het bureau Funcke onder begeleiding van medewerkers van MOOI NH en NMF. Deze eerste versie van de website is in januari 2017 gelanceerd, zodat het Steunpunt direct bereikbaar was en nieuws, kennis en informatie kon delen. Na enige tijd werd het beheer van de site overgedragen aan medewerkers van MOOI NH en NMF.

Gedurende het jaar is de site verder gevuld met informatie, verslagen van bijeenkomsten, blogs en nieuwsitems over verwante organisaties. Het vullen met relevante context is van belang om goed gevonden te worden. Om deze reden is ook een serie erfgoedverhalen over medewerkers van drie gemeenten die een bijzonder project hadden begeleid. Deze erfgoedverhalen zijn bekostigd uit de post 'agerenderen actuele thema's'.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Zie: www.steunpunterfgoednh.nl

Netwerkbijeenkomsten

Het Steunpunt heeft diverse soorten netwerkbijeenkomsten georganiseerd in 2017 voor ambtenaren en bestuurders van gemeenten.

Regionale netwerkbijeenkomsten voor ambtenaren

Tussen maart en mei zijn 5 regionale netwerkbijeenkomsten georganiseerd op locaties met een bijzondere cultuurhistorische betekenis:

- Den Helder (School 7)
- Medemblik (het voormalige Raadhuis)
- IJmuiden (het Raadhuis)
- Zaandam (Zaandijkerkerk en Brouwerij De Hoop)
- Bussum (Fort Werk 4).

Programma

Het programma was aangepast op de regio.

Op iedere locatie werd men ontvangen door de gastheer/vrouw, bijvoorbeeld een medewerker van Stadsherstel in de herbestemde Zaandijkerkerk en een bestuurslid van de historische vereniging in Medemblik.

Vervolgens vertelde een medewerker van de gastgemeente over actuele vraagstukken in de gemeente en de stand rond de invoering van de Omgevingswet.

Inhoudelijke presentaties verschilden per locatie. Zo werd in West-Friesland ingegaan op de vraagstukken rond de leegstand en sloop van stolpboerderijen terwijl in Den Helder de toekomst van wederopbouw wijken op het programma stond; ook werd een toelichting gegeven op archeologie in het Omgevingsplan. Het dagvoorzitterschap werd afwisselend door NMF en MOOI NH verzorgd.

Aanwezigen

In totaal hebben 110 mensen uit 31 gemeenten deelgenomen aan de regionale bijeenkomsten.

Uit de evaluatieformulieren die zijn ingevuld, blijkt dat de waarderingen voldoende tot zeer goed waren (waarderingcijfers 4 tot 7 uit 7).

Suggesties voor onderwerpen voor volgend jaar en voor verbetering zijn meegenomen bij de organisatie van de netwerkbijeenkomsten in 2018. Zo was een geregelde vraag bijvoorbeeld om meer interactieve onderdelen in het programma op te nemen zodat er meer contact tussen de ambtenaren was, en werd verzocht de inhoudelijke invulling van het programma nog meer te laten verschillen zodat er meer te kiezen was.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Bijlagen: statistieken en voorbeeldverslagen netwerkbijeenkomsten

Bestuurdersborrel/netwerkdiner

Locatie: Museumwerf 't Kromhout, Amsterdam

Datum: zaterdag 26 augustus 2017.

Programma

Start: Uitmarkt, Marineterrein Amsterdam.

Wandeling over de Uitmarkt en naar Museumwerf 't Kromhout.

Dagvoorzitter: Riemer Knoop

Inhoudelijke inleiding: Eric Luiten

Tafelvoorzitters:

- René Magendans (directeur ADC Heritage)
- Ernest Briët (Directeur Landschap Noord-Holland)
- Leonard de Wit (RCE)
- Michiel de Graef (Provincie Noord-Holland)

Tijdens het diner discussieerden wethouders met elkaar en met professionals uit de wereld van cultuurhistorie en ruimtelijke ordening over de waarde van het cultureel erfgoed voor de identiteit en het imago van hun streek, en de kansen die dit biedt voor het onderscheidend vermogen van de regio ten opzichte van andere delen van de provincie.

Daarbij kwam ook de vraag op tafel wat de regio's bindt, en wat die binding voor kansen biedt. Gedeelde waarden bieden kansen voor actuele vraagstukken die in de regio spelen, zoals massatoerisme en recreatie, de woningbouwopgave, krimp of de energietransitie.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Bijlage: Boekje 'Over de toekomst van de geschiedenis. Cultureel erfgoed in de omgevingsvisie.

Een verslag van het netwerkdiner van Noord-Hollandse wethouders cultuur en erfgoed in Museum 't Kromhout 26 augustus 2017'

A&O Dag

Locatie: Landgoed Zonnestraal, Hilversum

Datum: dinsdag 31 oktober 2017.

Thema: Groen erfgoed.

De Actualiteiten & Ontwikkelingen Noord-Holland is georganiseerd in samenwerking met de Erfgoedacademie en het Nationaal Restauratiefonds.

Dagvoorzitter: Irmgard van Koningsbruggen (dagvoorzitter)

Sprekers:

- Leonard de Wit (RCE)
- Ernst van der Kleij (Provincie Noord-Holland)
- Fleur Cools (NRF),
- Natascha Lensvelt (RCE), Professionalisering van groen erfgoed: hoe ver zijn we?
- Annette Koenders (Gemeente Hilversum), Gemeente Hilversum: groen erfgoed en landgoed Zonnestraal
- Peter de Ruyter (Peter de Ruyter landschapsarchitectuur), Landgoed Zonnestraal, functioneel groen
- Rob Datema (ADC Erfgoedbeheer), Beheer en behoud Groen Erfgoed en Archeologie
- Arthur Schaafsma (Landschap Noord-Holland), Forten en schootsvelden – wat zijn de kansen voor militair Groen Erfgoed.

Kenniscarroussel: delen van actualiteiten op interactieve wijze

- Groene burgerparticipatie bij het Echobos in Muiderberg, Pam Rusman (gemeente Gooise Meren) en Thijn Westerman (Groen Muiderberg)
- Casus Ervenconsulent: Oud-Loosdrechtsedijk in Wijdmeren, Hans Kodde (commissie welstand en monumenten Wijdmeren / Kodde Architecten)
- Toelichting van de provincie Noord-Holland op de ontwikkeling van subsidieregeling groene landschapselementen, André Smit (Provincie Noord-Holland)

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Bijlage: verslag A&O Dag Noord-Holland

Thema-overleg Erfgoedteam

In 2017 zijn er in totaal 7 bijeenkomsten van het Erfgoedteam geweest. Het thema-overleg van een Erfgoedteam met een vaste inhoudelijk voorzitter kent een variabele bemensing met professionals met een verschillende achtergrond, bijvoorbeeld architectuurgeschiedenis, archeologie, restauratie, historisch groenontwerp, historische geografie, en duurzaamheid. Een vertegenwoordiger van de RCE of Provincie is in de meeste gevallen aanwezig.

Het Erfgoedteam stelt op basis van cases een meer algemeen thema aan de orde en publiceert hierover een blog, verslag of ander document ten behoeve van een meer algemene toepassing in de Noord-Hollandse gemeenten.

JAARVERSLAG 2017

Thema's in 2017

22 februari: Wederopbouw, welke instrumenten zijn er voor bescherming
Organisatie: MOOI NH
Blog: Reinier Mees
Verslag: Nico Zimmermann

19 april: Monumenten en duurzaamheid I (inleiding op het onderwerp-praktijkvoorbeelden, introductie toolkit OOM advies)
Organisatie: MOOI NH
Blog: Rosanne Bruinsma
Verslag: Eliza van Rooijen

31 mei: Monumenten en duurzaamheid II (concrete maatregelen voor isolatie ramen. Gevolgen duurzaamheidsmaatregelen voor archeologische waarden onder monumenten)
Organisatie: MOOI NH
Verslag: Ana van der Mark

28 juni: Archeologie voor gemeenten
Organisatie: NMF
Blog: Ana van der Mark
Verslag: Yvette Burnier

20 september: Groen Erfgoed
Organisatie: MOOI NH
Blog: Ana van der Mark
Verslag: Monica Dütting

25 oktober: Archeologie en vergunningvrij bouwen in de Omgevingswet
Organisatie: NMF
Blog: Gerlof Kloosterman
Verslag: Barbara Oosterwijk

29 november: Gemeentegrens-overschrijdende (provinciale) structuren
Organisatie: NMF
Verslag: Barbara Oosterwijk

Aanpak en doelgroep

Eind 2017 was er discussie over aanpak en doelgroep van het Erfgoedteam. Het Erfgoedteam is bedoeld als thema-overleg dat concrete thema's kon uitdiepen in overleg met gemeenten om er vervolgens over te publiceren.

Het aantal belangstellenden varieert sterk per thema/datum; van 5 tot 25 aanwezigen.

Besloten is dat het Erfgoedteam beperkt van omvang is, op uitnodiging, en dat een onderwerp uitgediept kan worden.

Doelgroep blijft: gemeenteambtenaren, de RCE, provincie en enkele professionals passend bij het thema.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF
> Bijlagen: voorbeelden blogs en verslagen bijeenkomsten Erfgoedteam.

II Inhoudelijke projecten verdeeld naar thema

Aanvullend op de bestuurlijke afspraak vraagt de Provincie Noord-Holland het Steunpunt om voor de thema's transformatie cultuurlandschap, Omgevingswet, archeologie en herbestemming specifieke activiteiten te ontwikkelen, waarbij gemeenten proactief worden ondersteund in deze opgaven. Om deze thema's scherper onder de aandacht van gemeenten te brengen, zijn in 2017 gerichte activiteiten ontwikkeld, is onderzoek gedaan en kennis ontwikkeld.

1. Transformatie van het cultuurlandschap

1.1 Project: Verder met de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

Casestudies Leidraad in gemeentelijk beleid:

- Buitenplaatsenkaart. Naar aanleiding van gesprek met gemeenten Heemstede, Bloemendaal en Velsen is geen concreet buitenplaatsen-evenement georganiseerd omdat daar bij betreffende ambtenaren op dat moment geen behoefte aan was. Wel is beschikbare kennis over nog aanwezige en verdwenen buitenplaatsen gebundeld in een database waarin naast historische informatie ook archeologische onderzoeken vermeld staan. Deze informatie is ontsloten via een kaart die op de website geplaatst is.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland, samenwerking met Stichting NMF

<https://www.steunpunterfgoednh.nl/kaarten/?portfolioCats=376%2C25%2C5%2C23%2C24>

- Handreiking gemeentelijk stolpenbeleid. In samenwerking met de Boerderijstichting Noord-Holland heeft het Steunpunt een actuele handreiking opgesteld, getiteld 'Vierkant achter de stolp 2.0' (de Boerderijstichting had in 1997 een brochure 'Vierkant achter de stolp' uitgebracht, en deze handreiking kan gezien worden als een vervolg daarop). Doel van de handreiking voor gemeentelijk stolpenbeleid is om te stimuleren dat stolpen en erven door gemeenten beschermd worden en dat goede herontwikkeling gestimuleerd wordt. Aandachtspunt daarbij is een juiste omgang met het ondergrondse erfgoed dat vaak onder de huidige stolp verborgen ligt. Stolpenlandschappen vormen een belangrijk thema in de geactualiseerde Leidraad Landschap & Cultuurhistorie, derhalve is het een passend thema in dit kader.

Omdat de handreiking, met voorbeeldteksten voor bestemmingplanregels én voorstellen voor borging in het omgevingsplan, noodzakelijkerwijs erg uitgebreid werd, is ervoor gekozen om ook een beknopte, wat meer toegankelijke versie uit te brengen.

Al met al een tijdrovend en intensief proces. De definitieve versies zijn in maart 2018 voltooid.

- Gemeente Drechterland fungeerde als pilotgemeente voor de handreiking gemeentelijk stolpenbeleid. Daarbij ging het om een weging/aanpassing van het bestaande stolpenbeleid, alsmede om het opzetten en onderzoeken naar nieuwe manieren om stolpen in het gemeentelijk beleid zo goed mogelijk te beschermen en ontwikkeling te stimuleren. De gemeente heeft verschillende voorstellen uit de handreiking uitgeprobeerd en van feedback voorzien.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland, samenwerking met Stichting NMF

> Bijlagen:

- Publicatie 'Vierkant achter de stolp 2.0. Handreiking voor gemeentelijk stolpenbeleid'.
- Publicatie 'Vierkant achter de stolp 2.0. Een beknopte handreiking voor gemeentelijk stolpenbeleid'.
- Zie ook: <https://www.steunpunterfgoednh.nl/event/de-grote-stolpendag/>

1.2 Project: Expeditie Haarlemmermeer

De expeditie heeft plaatsgevonden tijdens de Landschapstriënnale in de Haarlemmermeer op 14 september. Een bevlogen team van gemeenteambtenaren, de polderarchitect, de PARK, medewerkers van provincie en RCE en externe deskundigen boog zich vol enthousiasme over het cultuurlandschap van de Haarlemmermeerpolder, dat op verschillende schaalniveaus werd ingezet als betekenisvolle laag bij nieuwe ontwikkelingen.

De Expeditie Haarlemmermeer had als doel om met experts en betrokkenen uit te zoeken hoe erfgoed kan worden ingezet om nieuwe ontwikkelingen in de Haarlemmermeer te verankeren in het landschap en de rijke cultuurhistorie beleefbaar te maken. Wat kan de Haarlemmermeer voor de MRA betekenen en andersom, en welke rol speelt cultuurlandschap en erfgoed hierin, bijvoorbeeld met betrekking tot de kwaliteit van de leefomgeving?

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland, samenwerking met Stichting NMF

> Bijlagen:

- Verslag expeditie Haarlemmermeer 2017
- Beeldverslag 'Het is feest in de polder'

2. De Omgevingswet, de omgevingsvisie en het omgevingsplan

2.1 Project: Inventarisatie Erfgoed in de omgevingsvisies en omgevingsplannen

Bij de netwerkbijeenkomsten aan het begin van het jaar is informatie verzameld over hoe gemeenten bezig zijn met de Omgevingswet. Naar aanleiding daarvan is een lijst opgesteld van ambtenaren die met de Omgevingswet bezig zijn. Er is een enquête uitgezet en een belronde gedaan onder gemeenten om een beeld te krijgen van de stand van zaken.

De gegevens van deze inventarisatie zijn verwerkt. Het inventariseren kost veel tijd maar levert waardevol netwerk en inzicht op, wat noodzakelijk is om te bepalen welk soort ondersteuning het Steunpunt het beste kan bieden aan gemeenten.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland, samenwerking met Stichting NMF

> Bijlage: Conclusies inventarisatie erfgoed in de Omgevingswet

2.2 Project: Campagnes Erfgoed in het Omgevingsplan

De ontwikkelingen op het vlak van de wetgeving gaan snel, er is nog weinig literatuur beschikbaar.

Daarom zijn we begonnen met het grondig bestuderen van de wetteksten en toelichtingen, en hebben we een serie interviews met deskundigen gehouden die ons actuele kennis hebben verschaft. Dit leverde zo veel inzichten op, dat het Steunpunt in samenwerking met Sarah Ross hierover een artikel heeft geschreven.

Gezien de complexiteit van het artikel en de enthousiaste reacties op het feit dat we een artikel gingen schrijven, is hier alle tijd en aandacht in gestoken. Het artikel is verschenen in maart 2018.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland, samenwerking met Stichting NMF

> Bijlage: Jeroen Zomer en Sarah Ross (red), 'Erfgoed in de Omgevingswet'

3. Archeologie

3.1 Project : Kennis ontwikkelen, verzamelen en actueel houden

Activiteiten

Ronde-Tafelgesprekken

In 2017 werden er twee Ronde-Tafel gesprekken gehouden. De eerste in het provinciale archeologiegebied Wieringen en de tweede in het archeologiegebied regio Waterland. Het derde Ronde-Tafel gesprek zou in de regio Gooi- en Vechtstreek gehouden worden, op verzoek van de regio werd deze bijeenkomst uitgesteld. Afgestemd is met Rob van Eerden de betreffende uren te besteden aan de eerste twee genoemde regio's. Het algemene thema van de gesprekken was Benutten, Beleven, Beleid. Genodigden waren de gemeenten, VVV, musea, PNH, RCE, archeologische en historische verenigingen.

In Wieringen werd de bijeenkomst gehouden in het Vikingcentrum in Den Oever. Na inhoudelijke presentaties over de archeologie in de regio, gingen de aanwezigen aan de slag aan werktafels. Deelnemers bespraken wat er aan archeologie in de regio te vinden was, wat daar mee te doen en hoe het te benutten en te vertalen naar beleid. De aanwezigen waren voornamelijk afkomstig van de historische en archeologische verenigingen; daarnaast was er een raadslid aanwezig.

In Waterland werd de bijeenkomst gehouden in het Waterlands Archief. De opzet van de bijeenkomst was gelijk aan die van Wieringen. Hier bestond de groep uit gemeenteambtenaren, archief, RCE, PNH en musea. Tijdens de werktafels ontstonden goede discussies over de archeologische thema's en aanwezige kennis in de regio, het huidige beleid en benutting, én de mogelijkheden voor de toekomst.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

> Bijlage: Verslagen Ronde Tafelgesprekken Wieringen en Waterland.

Basisdocument archeologiegebieden voor gemeenten

Voor de provinciale archeologiegebieden Wieringen, Waterland en Gooi- en Vechtstreek is een basisdocument opgesteld met als thema benutten, beleven en beleid.

Het basisdocument is een kennisdocument waar in grote lijnen de landschappelijke ontwikkeling en de archeologie van de regio wordt geschetst, een inventarisatie is gemaakt van het regionale 'erfgoedveld' en alvast een doorkijk is gemaakt naar beleid, benutting en beleefbaar maken van erfgoed. Ook de mogelijkheden die de Omgevingswet met zich mee brengt voor archeologie, zijn hierin opgenomen. Gemeenten en erfgoedbetrokkenen beschikken hiermee over een kennisdocument met voldoende aanknopingspunten om met elkaar (verder) in gesprek te gaan. De basisdocumenten zijn in 2018 gepubliceerd.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

> Bijlage:

- Basisdocument Wieringen
- Basisdocument Waterland
- Basisdocument Gooi- en Vechtstreek.

Archeoglossy SCHATRIJK over de topvondsten van de archeologiegebieden

Het Steunpunt heeft een magazine ontwikkeld dat een mix is van inhoudelijke informatie, glamour en human interest, SCHATRIJK. Deze bladformule is voor diverse projecten inzetbaar maar wordt nu in eerste instantie gebruikt voor de *archeoglossy*. In 2017 is zowel de SCHATRIJK Wieringen als de SCHATRIJK Waterland gerealiseerd.

De glossy is in feite een inspirerende laagdrempelige vertaling van het basisdocument en is bedoeld voor ambtenaren en wethouders om belanghebbenden zoals ontwikkelaars te inspireren op het gebied van archeologie in hun regio. In het magazine is Benutten, Beleven en Beleid weer als basis genomen. De inhoud van de magazines wordt aangepast aan de regio. Door de provincie is besloten dat de magazines door de gemeenten en erfgoedinstellingen (musea en verenigingen) gratis nabesteld kunnen worden. De glossy's zijn in beide regio's (en daarbuiten) met veel enthousiasme

ontvangen en kennen door het succes een veel breder bereik dan de oorspronkelijke doelgroepen; beide magazines zijn momenteel bezig aan hun tweede druk.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

> Bijlagen:

- Schatrijk Waterland
- Schatrijk Wieringen

Presentatie ArcheoGlossy SCHATRIJK

Het magazine SCHATRIJK Wieringen verscheen als eerste en is gepresenteerd in het Eilandmuseum Jan Lont. Beleidsadviseur Archeologie van de provincie Noord-Holland, Rob van Eerden, bood hier het eerste exemplaar aan wethouder Theo Groot van Hollands Kroon aan in het bijzijn van ambtenaren van de gemeenten Hollands Kroon, Purmerend, Edam-Volendam, Den Helder en een aantal historische en archeologische verenigingen.

Het magazine SCHATRIJK Waterland werd gepresenteerd in de Speeltoren in Monnickendam. Rob van Eerden bood hier het eerste exemplaar aan wethouder Laura Bromet van gemeente Waterland, wethouder Hans Krieger van de gemeente Purmerend en wethouder Aagje Zeeman van de gemeente Beemster aan; deze gemeenten vormen onderdeel van de regio Waterland.

De beide magazines zijn met veel enthousiasme ontvangen en worden ook buiten de regio's zeer gewaardeerd.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

3.2 Project : Archeologiedagen

Ten behoeve van de promotie van archeologie in de provincie in het kader van Beleven en Benutten heeft het Steunpunt gemeenten kort geënquêteerd over de bekendheid met de Nationale Archeologiedagen, en hun eventuele betrokkenheid hierbij. De uitkomsten hiervan waren zeer divers: ommige gemeenten waren zeer actief betrokken bij de Nationale Archeologiedagen, andere gemeenten kenden het fenomeen niet. De enquête is opgevolgd door korte inhoudelijke gesprekken om te peilen waardoor de verschillen in bekendheid en deelname werden veroorzaakt. Teven werd gesondeerd of en in welke mate er behoefte was tot eventuele ondersteuning vanuit het Steunpunt. Hieruit bleek dat met name het tekort aan menskracht en de behoefte aan praktische tips zijn voor de gemeenteambtenaren aandachtspunten zijn, en voor een deel ook het ontbreken van een netwerk op het gebied van archeologie. De resultaten van de enquête zijn gebruikt als input bij de programmaontwikkeling voor 2018. Op de website van het Steunpunt is aandacht besteed aan de Nationale Archeologiedagen

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

3.3 Project: Pilot Beleidskaarten

Landelijk was het de bedoeling dat in 2017 een pilot over archeologische verwachtingskaarten van start zou gaan, waaraan vanuit Steunpunt M&A Noord-Holland ook een bijdrage zou worden geleverd. Dit project werd echter uitgesteld waarna besloten is een overzicht op te stellen van de gemeentelijke beleidskaarten, en eventueel aanwezige verwachtingskaarten. Voor zover ze digitaal beschikbaar waren, zijn ze via een digitale kaartlaag op de vernieuwde Steunpunt-website toegankelijk gemaakt. Hiermee is een op eenvoudige wijze het archeologische beleid van de gemeenten voor eenieder inzichtelijk.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

3.4 Project: Standaardteksten en Protocollen

De omgang met archeologische vondsten stond centraal in 2017, getriggerd door de vrijstuvende vondsten in het duingebied. Hiertoe is in eerste instantie een interne, inhoudelijke notitie opgesteld waarin het probleem is geïventariseerd en voorzien van achtergrondkennis. Hierna zijn gesprekken gevoerd met de uitvoerende natuurbeheerders. De uitkomsten van deze behoeftepeiling met de daaruit voortkomende aanvullende informatie zullen in 2018 worden ingezet voor een follow-up.

Projectverantwoordelijk: Stichting NMF

4. Herbestemming

Samenwerking met de Loods Herbestemming

De Loods Herbestemming is in de loop van 2017 aangesteld. Met hem is geregeld overleg geweest. Samen hebben we enkele expertmeetings voorbereid.

Ook heeft Dorine van Hoogstraten namens het Steunpunt deelgenomen aan een door de Loods georganiseerde expertmeeting in de Grote Kerke van Beverwijk op 18 december 2017.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

4.1 Project: voorbeeldprojecten tonen

Doel: het tonen van interessante voorbeelden van herbestemming in Noord-Holland, waarbij het proces in de aandacht staat. Het idee is de collectie voorbeeldprojecten elk jaar uit te breiden.

Uit deze voorbeeldprojecten kunnen gemeenten lering trekken en ze kunnen de voorbeelden inzetten ter inspiratie bij gesprekken met initiatiefnemers of eventuele bezwaarmakers, bij participatietrajecten en voor intern overleg. Daarom is het van belang dat er goed beeldmateriaal bij beschikbaar is.

Een zestal te documenteren herbestemde gebouwen is geselecteerd in samenspraak met provincie en deskundigen. Het grootste deel van de gedocumenteerde projecten is in voorgaande jaren door het Programma Herbestemming NH op enig moment ondersteund.

Fotograaf: Ossip van Duivenbode.

Auteur: Isabel van Lent.

Oneindig Noord-Holland vult de teksten aan met cultuurhistorische achtergronden van de herbestemde gebouwen.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

> Resultaten, zie: <https://www.steunpunterfgoednh.nl/themas-2018/monumenten-en-herbestemming/voorbeeldprojecten/>

4.2 Project: Dag van de Herbestemming

Locatie: 12 oktober, Honigfabriek Koog aan de Zaan

Thema: eigenaarschap.

Dagvoorzitter: Ellen Klaus

Centrale sprekers: Thijs Meijer en Peter Oussoren

55 deelnemers uit verschillende sectoren.

De Dag vond dit jaar plaats in de Honigfabriek, die dient als de creatieve broedplaats in Koog aan de Zaan. De fabriek is vanwege haar bijzondere geschiedenis voorgedragen als gemeentelijk monument.

Aanleiding: Bijzondere gebouwen verdienen het om hergebruikt te worden. Maar zinvolle herbestemming van een leegstaand gebouw is niet altijd vanzelfsprekend, zelfs niet in tijden van economische voorspoed. Met name de discussie over het gedeelde eigenaarschap blijkt lastig: de mensen die zich het meest gehecht voelen aan een gebouw zijn niet altijd formeel eigenaar. Actuele voorbeelden, die de afgelopen maanden veelvuldig in de media ter sprake kwamen, zijn de plannen voor de herbestemming van de Fronikboerderij in Zaanstad als zorginstelling én ontmoetingsplek voor de buurt, maar ook het Marineterrein in Amsterdam, dat in opdracht van de gemeente Amsterdam op vernieuwende, organische wijze wordt herontwikkeld.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

> Bijlage: programma en verslag Dag van de Herbestemming

4.3 Project: Herbestemmingsproject XL: de Dag van Fronik

Locatie: Fronik Buurtboerderij, Westzanerdijk 150, Zaanstad

Datum: woensdag 21 juni, 09.15 - 13.30 uur

Initiatiefnemers: Dorien Giesberts en Marjorie Verhoek, Gemeente Zaanstad

Dagvoorzitter: Ellen Klaus

Na een oproep aan gemeenten om complexe vraagstukken in de herbestemming in te zenden voor een expertmeeting werden door een jury de Fronikboerderij in Zaanstad geselecteerd om een grote expertsessie aan te wijden.

De Fronikboerderij staat op de rand van stad en landelijk gebied Zaanstad. Het is een vervallen boerderij met een levendig erf, waar mensen uit de buurt elkaar ontmoeten en recreanten kunnen verpozen. Maar de monumentale boerderij moet nodig gerestaureerd worden en om dat te kunnen realiseren moet de buurtboerderij gecombineerd gaan worden met een andere functie. Op welke manier zou dat het beste kunnen? Hoe richt je het erf zo efficiënt mogelijk in voor beide functies en bewaak je de kwaliteit van het geheel, ook in relatie tot de omgeving? En hoe zorg je voor continuïteit in de inkomstenstroom om onderhoud en beheer te dekken? Die vragen stonden centraal tijdens de vruchtbare Dag van Fronik, de expertmeeting die het Steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland in samenwerking met de gemeente Zaanstad organiseerde.

De partijen werden die dag met elkaar in gesprek gebracht en gemeente gaf aan goed geholpen te zijn door kansen voor het gehele erf te bediscussiëren en in kaart te brengen.

Op 20 september werd een evaluatie gehouden met betrokken partijen. Men gaf aan tevredenheid te zijn over invulling van de Dag. Sindsdien houdt het Steunpunt geregeld vinger aan de pols over de voortgang.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

> Bijlage: verslag Dag van Fronik

4.4 Project: lunchmeetings herbestemming

Expertmeeting Nera gebouw

Nederhorst den Berg (Wijdmeren)

Datum: donderdag 16 november 2017

Dagvoorzitter: Ellen Klaus

Op 16 november 2017 organiseerde het Steunpunt in samenwerking met de Loods Herbestemming Noord-Holland een expertmeeting in het NERA gebouw in Nederhorst den Berg, gemeente Wijdmeren.

Het NERA gebouw is een bijzonder gebouw dat staat in een bijzonder gebied: een stille polder vlakbij de drukke randstad. Bij de herbestemming zijn allerlei partijen betrokken: de particuliere eigenaar, een stichting die het gebouw graag wil ontwikkelen en exploiteren en gemeente Wijdmeren, die veel wil toestaan maar voor wie de uniciteit van het monument en de bijzondere natuur uitgangspunt moet zijn. Bewoners uit de omgeving voelen zich heel betrokken bij de herontwikkeling. Diverse partijen hebben interesse getoond om hier iets te gaan ondernemen.

Hoe kunnen de belangen van al deze betrokkenen samenkomen in een gedegen toekomstplan? Dat was de centrale vraag van de expertmeeting.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

> Bijlage: Radiostilte na NERA. Verslag Expertmeeting NERA-gebouw

Expertmeeting Gemaal de Poel

Zuiderwoude, Gemeente Waterland

Datum: donderdag 25 januari 2018

Dagvoorzitter: Ellen Klaus

Op 25 januari 2018 organiseerde het Steunpunt in samenwerking met de Loods Herbestemming een expertmeeting over het gemaal De Poel. Het gemaal, dat kansen biedt om te worden herbestemd, ligt

in een bijzonder gebied aan de Gouwzee, in de luwte van de drukke Randstad in de achtertuin van Amsterdam.

Doel van de expertmeeting was om de bovengenoemde betrokken partijen bij elkaar te brengen en met behulp van experts als 'buitenboordmotor' het herbestemmingsproces te verkennen. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) heeft als eigenaar van het gemaal De Poel aangegeven het gebouw te willen verkopen vanwege de komst van een nieuw gemaal, op steenworpafstand van de huidige locatie. De afgelopen jaren is er onderzoek gedaan naar de technische staat en de bijzondere waarden van het gemaal. De belangrijkste eis die HHNK aan de mogelijke verkoop verbindt, is dat de twee betonnen doorstroomkokers - die als gaten in de dijk zullen achterblijven wanneer het gemaal haar functie verliest - gedicht moeten worden.

Verscheidende partijen hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in het gemaal. De gemeente wil de herbestemming graag ondersteunen, mits de uniciteit van het gebouw en de bijzondere ligging de uitgangspunten zijn. Onduidelijk is nog wat de verwachtingen van de omgeving zijn en hoe buurtbewoners betrokken willen worden in het herbestemmingsproces.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland

> Bijlage: 'Van gat in de dijk naar kans aan het water. Expertmeeting gemaal De Poel, Zuiderwoude'

5. Agenderen van actuele thema's

Campagne Sterke verhalen

Om het Steunpunt meer bekendheid bij gemeenten te geven, de website met meer content te laden en inspiratie te bieden is de campagne 'Sterke Verhalen' ontwikkeld, die op de website geplaatst is: interviews met gemeenteambtenaren van Purmerend, Heerhugowaard en Den Helder over een bijzonder erfgoed-onderwerp.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Zie: <https://www.steunpunterfgoednh.nl/category/kennisbank/verhalen/>

Loket op Reis

Om te achterhalen met welke vragen en problemen gemeenteambtenaren kampen, hebben medewerkers van het Steunpunt gesprekken gevoerd bij gemeenten die niet bij netwerkbijeenkomsten aanwezig waren. Aanleiding voor het project 'Steunpunt op Locatie' was de constatering dat meerdere gemeenten niet bereikt leken te worden door het Steunpunt.

In de maanden augustus, september en oktober van 2017 zijn medewerkers van het Steunpunt bij dertien gemeenten langs geweest voor een gesprek over het vernieuwde Steunpunt. Naar aanleiding van deze gesprekken is een rapport opgesteld waarin de verschillende onderwerpen die zijn besproken, zijn samengevat en waarin de conclusies van het Loket op Reis zijn gepresenteerd. De inhoud van de gesprekken is gebruikt bij de invulling van het Activiteitenplan 2018 en is gebruikt voor verdere ondersteuning van gemeenten.

Projectverantwoordelijk: Mooi Noord-Holland en Stichting NMF

> Bijlage: verslag Loket op Reis

**MOOI
NOORD-
HOLLAND**

ADVISEURS
OMGEVINGSKWALITEIT

Het Steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland is een samenwerking tussen MOOI Noord-Holland en Stichting NMF en wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Noord-Holland en de RCE.

info@steunpunterfgoednh.nl | www.steunpunterfgoednh.nl